

REPORTAGE

THEO HAERKENS nd.nl/nederland BEELD THEO HAERKENS EN NATUURMONUMENTEN

Griend kan niet zonder hulp

Vogelreservaat Griend in de Waddenzee verandert steeds van vorm en kalft af. Grote hoeveelheden zand en schelpen moeten dat proces stoppen.

Kan het eilandje Griend behouden blijven zonder dat er steeds herstelwerk nodig is?

► GRIEND – HARLINGEN

De Waddenzee is grijs, het waait en het regent onophoudelijk. 'Dit is echt de allermooiste plek van Nederland!' Marine-ecoloog Laura Govers straalt vanonder haar capuchon. Ze staat op het strand van vogeleiland Griend waar duizenden kanoeten een luchtshow uitvoeren. De vogels vormen wolken die zich uitrekken en weer in elkaar schuiven. Govers geniet met volle teugen van de weken die ze op het eiland werkt. 'Het is hier elke maand weer anders.' Griend, halverwege het vasteland van Friesland en Terschelling op anderhalf uur varen van Harlingen, was enkele eeuwen geleden nog bebouwd en verbonden met het vasteland. Tot in de negentiende eeuw lieten boeren van Terschelling er hun vee en schapen grazen. Een eeuw geleden, toen het in beheer kwam bij Na-

'Je kunt de natuur wel zijn gang laten gaan, maar dan verliezen we het.'

tuurmonumenten, is daaraan een eind gekomen. Nu is het een vogelreservaat. Het eiland is niet meer dan een begroeide zandplaat met aan de westkant een harde schelpenrand en aan het oosten krekken waar het water tot rust komt en slib achterlaat. Er staat één wilg, er is een baken voor de scheepvaart en er staat een vogelkijkhut waarvan wetenschappers gebruikmaken. Het eilandje verplaatst zich, verandert voortdurend van vorm en brokkelt af. Het is vorig jaar aan de westkant verstevigd met 200.000 ton zand en 20.000 ton schelpen. Daarnaast is er zee gras gezaaid en zijn ruig begroeide gedeeltes afgeplagd. Dat was een kostbare operatie, gefinancierd door Natuurmonumenten, de provincie en het Waddenzee Fonds. Dertig jaar geleden werd Griend op een vergelijkbare manier gered van de ondergang. Maar nog steeds worden de zandplaten op de Wadden lager en de geulen ondieper.

grote sterns

Als Griend verdwijnt, betekent dit dat honderdduizenden vogels er niet meer kunnen foerageren en nestelen. Het aantal grote sterns dat er broedt, gaat al decennia achteruit al schoot het aantal broedparen dit jaar van vijfhonderd ineens naar vijftienhonderd. Met de kokmeeuwenkolonie, de grootste in Nederland, ging het weer heel slecht. 'Je kunt de natuur wel zijn gang laten gaan, maar dan verliezen we het', verklaart boswachter Sanne van Gemerden de ingreep.

Natuurmonumenten zoekt een manier om met zo min mogelijk ingrijpen te voorkomen dat het vogelreservaat uiteindelijk verloren gaat. 'De dynamiek van het water in de Waddenzee ondervindt nog steeds de gevolgen van de aanleg van de Afsluitdijk, een kleine honderd jaar geleden. Die is met mensenhanden gemaakt en de gevolgen daarvan willen we opvangen.' Govers, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen en de Radbouduniversiteit Nijmegen, onderzoekt samen met wetenschappers uit andere disciplines hoe de ingreep uitpakt en hoe Griend kan worden behouden. Anders dan de grote Waddeneilanden is 'stormvloed-schoorwaleiland' Griend gevormd door bewegingen in het water, de wind speelt geen rol.

Laura Govers onderzoekt de ontwikkeling van mosselbanken.

De onderzoekers zijn enthousiast over de kleine zandduintjes die zich vormen op de opgespoten vlakke van zand en schelpen. Overall schiet groen op dat zand vasthoudt en beschutting biedt aan de vogels. Een enkele rozenbotel bloeit te midden van zandraketten en helmgras. 'We hebben het idee dat we op de goede weg zitten', lacht Govers enthousiast terwijl de regen onophoudelijk naar beneden klettert. Zij onderzoekt onder meer de vorming van

mosselbanken die de redding kunnen zijn voor het eiland. Als de schelpen zich aan de westkant ophopen ontstaan er op den duur stevige structuren die afbrokkeling tegengaan, is de gedachte. 'Bovendien zwengelt een mosselbank de hele biodiversiteit aan.' De weekdieren filteren hun voedsel uit het water en worden gegeten door scholeksters en meeuwen, die andere prooidieren dan met rust laten. Kreeften eten ook mossellarven en vestigen zich bij de banken die ook

garnalen aantrekken, die op hun beurt weer vissen en vogels lokken. Govers laat zien hoe de kratachtige structuren waarmee zij de aanzet wil geven voor de vorming van nieuwe mosselbanken, na een halfjaar al bedekt zijn met algen en wieren. De eerste larven hebben zich aan het kostbaarste gehecht waarmee de kratten aan elkaar zijn gebonden. 'Het gaat supergoed!' Met een fuik vangt ze de visjes die zich bij hoog water tussen de structuren bewegen om na te gaan of de kratten ook voor vis aantrekkelijker worden.

PLEISTERPLAATS

Griend is een belangrijke pleisterplaats voor de drieteenstrandlopers die in Afrika overwinteren. Jaarlijks passeren er zo'n 25.000, veertien procent van de vogels die via West-Europa naar het zuiden vliegen. Rond deze tijd zijn ze druk in de weer om er aan te vetten. In niet meer dan een dag of tien verdubbelen de vogeltjes bijna hun gewicht. 'Ze wegen ongeveer 45 gram als ze arriveren en als ze vertrekken is dat zo'n tachtig gram', vertelt Penning. De diertjes zijn volledig toegerust voor de vlucht van duizenden kilometers naar de overwinteringsgebieden. 'Zelfs hun organen groeien en slinken naar behoefte', vertelt de

onderzoekster. 'De vogeltjes hoeven ook niet te drinken onderweg omdat bij het verbranden van de opgeslagen vetten water vrijkomt.' Om snel reserves aan te leggen, proberen de strandlopertjes de hele dag zo veel mogelijk garnalen te eten. Door met de waterlijn mee te bewegen profiteren ze optimaal van de zes uur dat het overdag eb is, waardoor ze de bodemdiertjes op het strand kunnen bereiken. Bij vloed verdrijft het water ze naar hoger gelegen delen. Penning: 'Het is schitterend om te zien hoe de vogels dan gebruikmaken van het nieuw opgespoten gebied.'

Het vogeleiland gezien vanuit de lucht.

vastgeprikt

De kratten, van afbreekbaar bioplastic waarvoor ook oesterkwekers belangstelling hebben, zijn met ijzeren pinnen over een lengte van zeshonderd meter aan de zandbanken vastgeprikt. Nauwkeurig wordt geïnventariseerd welke invloed de structuren hebben op de planten en dieren in het getijdgebied en op de beweging van het water zelf. Ook wordt met precisie-apparatuur bijgehouden of de zandlaag dikker wordt. 'We weten nog niet of de mosselbanken op hun plaats blijven als het ijzer op den duur wegroeit.' Ook Emma Penning, als promovenda verbonden aan het Koninklijk Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ), geniet zichtbaar van het eiland waar ze sinds juni onafgebroken verblijft. Zij doet onderzoek naar de vogels, zoals de iconische grote stern met zijn zwarte kop en de drieteenstrandloper. 'We vangen de zandlopers en voorzien ze van gekleurde ringen om ze te herkennen. Een aantal draagt een zender die elke vier seconden een signaal afgeeft. Zo kunnen we precies volgen hoe die dieren zich over het eiland en de zandplaten bewegen', vertelt ze terwijl ze op haar iPad de met kleurtjes aangegeven route laat zien die een vogel op een dag heeft afgelegd. Penning onderzoekt ook de relatie tussen de bewegingen van de strandlopers en de aanwezigheid van garnalen, wormen en andere voedseldiertjes. Ze wijst erop hoe een enkele velduil, kiekendief of havik voor enorme onrust kan zorgen. 'Dat ze elke dag een vogeltje vangen is geen bedreiging van de populatie, maar ze verstoren wel de rust in zo'n kolonie.' <